

**Т. І. Шамякіна. *Славянская міфалогія*. Курс лекцый.
Мінск: Рівш, 2005. – 155 с.**

Като плод на дългогодишни и задълбочени изследвания върху славянската и беларуската митология през 2005 година излезе от печат *Славянска митология*. Неин автор е ръководителят на Катедрата по беларуска литература и култура в Беларуския държавен университет – професор Татьяна Шамянкина. Това е първият авторски курс лекции в Беларус по съответната учебна дисциплина, посветен на развитието на митологията като наука и на нейното място в съвременната система от хуманитарни знания. Той запознава с основните митологически понятия и имена и е структурно разделен на 15 лекции, всяка от които започва с план, набелязващ хода на мисълта и завършващ с въпроси за усвояване и самоконтрол на получените конкретни знания.

Първата лекция «Митологията като наука» разкрива широкото значение на митологията от гледна точка на най-новите научни достижения на двадесети век, които дават основание за преосмисляне на някои фундаментални хуманитарни знания. В нея митологията е разгледана като обобщен жизнен и философски опит на предците ни, отразен и запазен през вековете чрез система от образи, като «народен аналог на науката», като тип мислене, основано на човешката фантазията. Според Татьяна Шамякина митологията е «форма на съзнанието, особен процес на мислене, съхранен от най-древни времена, който съществува до днес и се проявява не само в изкуството, в поезията, но и в политиката, идеологията, рекламата». Затова тя е обект на изучаване за много науки: фолклористика, етнография, литературознание, изкуствознание, лингвистика, културология, история, философия, психология, социология.

Митът е в основата на всички национални култури. Неговите сюжети отразяват различни аспекти от човешкия живот и представляват универсален модел за създаване на символи и архитипове от общочовешко значение, в които са преплетени образи от религията и магията, от политиката и изкуството.

«Аз мисля, че в митовите се проявява стремежът на колективния човешки разум да се доближи до разбирането на същността на замисъла на Твореца. Митът е основан на вярата в Бога и безсмъртието. Най-важното в мита е Бог и човешката душа. Той се стреми да разгадае това, което е невъзможно да бъде разбрано докрай: човека, природата, космоса, раждането и смъртта, смисъла на битието, другите светове. Всичко тайнствено, неразгадано, мистично, наречено сакрално, е едно от главните понятия в митологията» (с.7).

Спирайки се на различните типове художествена митологизация, Татяна Шамякина дава интересни примери от световната литература (А. Мицкевич, Н. Гогол, Хофман, Х. Сенкевич, Ф. Достоевски и др.) и беларуската литература (Я. Купала, Я. Колас, М. Багданович, Я. Барщевски, Я. Чачот, М. Гарецки, В. Биков, В. Адамчик, В. Караткевич, А. Рязану). Авторката извежда следните най-характерни особености на митологията като свето-възприятие:

- а) сакралност на сътворението на света;
- б) неделимост на образа и значението;
- в) всеобщо одухотворяване и персонификация;
- г) мощна връзка с ритуалите;
- д) цикличен модел на времето;
- е) метафоричност;
- ж) символика;
- з) синтетизъм, благодарение на който от митологията генетично произлизат философията, религията, изкуството, дори науката;
- и) хармония, цялостен и естетически подход към света.

Митологията се интересува най-вече от невидимия свят, чудесата, смъртта и възкресението. Невидимият свят за езичеството това са боговете, персонифицираните природни сили, духовете; за християнство – Бог, ангелите, демоните, душите на живите и мъртвите; за философията – света на явленията, причините, идеите; за науката – микровеличините. Но има и друг невидим свят, светът на човешката психиката, изпълнен с образи, спомени, сънища, идеи – четвъртото измерение, нашият вътрешен свят, където мисълта се движи безпрепятствено.

Човечеството като цяло не възприема идеята за смъртта и затова всички митологични системи са проникнати от идеята за вечното прераждане, а заедно с тях – религиите, фолклорът, театърът, художествената литература, живописата.

Митът съществува, докато вярват в него. Щом вярата изчезне, митът се превръща в художествена творба: епос, приказка, драма и пр. А когато вярата се усилва и се допълва с философски разсъждения, митът органично прераства в религия. Затова, както отбелязва авторката, митологията «не е сбор от приказки и легенди, а начин на мислене, доминиращо в историята на човечеството».

Като започва от общите социопсихологически извори на митологията и нейните най-ранни форми (тотемизма, анимизма, магията), Т. Шамякина разкрива корените ѝ в древните вярвания още от епохата на палеолита и неолита. Разгледани са много версии за Сътворението на света, на Човека, на расите, на героите и народите. Говорейки за митологичните системи на древен Египет и Индия, на Месопотамия и Мексико, на древна Гърция и Рим, за митологията на келтите, германците, скандинавските и балтийските народи, тя винаги се стреми да открие и подчертае общото с митологията на славяните.

Курсът от лекции систематизира космологията и космогонията (митологичния модел на света), пантеона на боговете, духовете, календара и ези-

ческите обреди на славяните (преди всичко на източните). Отделни лекции са посветени на магията в славянската култура, култа към Слънцето в славянската митология, лунните митове, астралните митове, календарните митове, митологемата на дома в славянската култура.

Своето изследване за магията в славянската култура професор Шамякина започва от дълбока древност (Древен Египет и Китай), когато тя представлява най-важната особеност на мисленето и на практическата дейност на своето време – наука на науките. Авторката обстоятелно разглежда начините на въздействие на магията върху човека в различните епохи, връзката ѝ с гаданията и суеверията.

Особено внимание заслужава разделът, посветен на вербалната магия – магията на езика. В книгата се изразява и аргументира тезата, че всичко живо в Космоса за милиарди години се е приспособило да «разговаря» помежду си на своя роден резонансен език от милимитрови и субмилимитрови радиовълни. Всеки обект на Земята е жив модел на Вселената и е свързан с другите обекти. Както космическите процеси влияят на процесите във всички живи организми, така и процесите, произтичащи в отделния човек, оказват въздействие върху космическите.

Изхождайки от достиженията на новото направление в науката – общата теория на резонанса, Т. Шамякина разглежда езика като средство за мислене и комуникация в социума: всяка дума предизвиква вибрации с достатъчно дълги вълни и думата въздейства и може дори без желанието на говорещия да се превърне в силно оръжие.

Най-архаични форми на вербалната магия са заклинанията (известни още от клинописите на Месопотамия, богатата магическа литература на Вавилон и Асирия, Древна Гърция и Рим) и молитвите. Те оказват влияние не само на човека (чрез внушение и самовнушение), но и на пространството и времето, тъй като вибрациите им предизвикват действието на Космоса (Висшите сили). Ето защо тя смята, че само оригиналните молитвите (на древноеврейски, гръцки, латински и църковнославянски, сътворени от светци) имат могъщо въздействие, а най-действената молитва е тази на самия Христос «Отче Наш».

Днес сугестивното въздействие или невро-лингвистичното програмиране (НЛП) е не само едно от най-перспективните направления в съвременната хуманитарна наука, но също така широко се използва в политиката и рекламата. Съвременните специалисти в тази област използват методи, известни от дълбока древност на магическите и религиозните култове, на шаманите и жреците, тъй като вербалната магия влияе най-вече на подсъзнанието.

Авторката разглежда най-разпространените средства на сугестивно въздействие, прилагани от средствата за масова информация като музиката, визуалния ред, римата, алитерацията и асонанса, повторенията, асоциативността, използването на квантификатори («никога», «винаги», «всичко», «завинаги»), на ефемизмите и стереотипизацията. Тя подчертава, че всяка една пропаганда до голяма степен е основана на хипнозата на езика, на властта на думите. Но както съществува невро-лингвистично програмира-

не, така съществува и невро-лингвистична помощ. А най-добрата помощ според нея е художественото слово, което «дава естетическа наслада, утешава и лекува».

Прави впечатление изключително широката ерудиция на професор Шамякина, която умело използва културологичния подход: всяко едно понятие се разкрива във връзка с различни други подобни нему. Тя търси корените на митологията в културата на древните цивилизации и в Свещените книги на световните религии и съотнася славянските митове и митологеми с античната и европейската класика.

Тази книга е не само учебник, съдържащ курс лекции за студенти филолози, магистри и докторанти. Тя представлява компетентно от научна гледна точка изследване на славянската митология и в същото време интересно и полезно четиво за всички, които се интересуват от въпросите на митологията като неразривна част от общочовешката история и култура.

Роза Станкевич